

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA INKLYUZIV TA‘LIMNI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Jizzax viloyati G‘allaorol tumani

MMT tasarrufidagi 60- umumta'lim maktabi

Boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

Shomirzayeva Gulzoda Shukurullayevna

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang‘ich sinflarda inklyuziv ta‘limni tashkil etishning ahamiyati, uning pedagogik va ijtimoiy asoslari hamda amaliy jihatlari yoritilgan. Shuningdek, alohida ehtiyojga ega bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlash usullari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: inklyuziv ta‘lim, boshlang‘ich sinf, teng imkoniyat, maxsus ehtiyoj, pedagogika, individual yondashuv, integratsiya

Inklyuziv ta‘lim — bu barcha bolalarni, shu jumladan nogironligi yoki alohida ehtiyoji bor bolalarni umumiy ta‘lim muassasalarida birgalikda o‘qitish tizimidir.

Uning asosiy tamoyillari:

teng imkoniyat yaratish

diskriminatsiyani oldini olish

har bir bolaning qadr-qimmatini hurmat qilish

individual yondashuv

Inklyuziv ta‘lim nafaqat alohida ehtiyojli bolalar, balki barcha o‘quvchilar uchun foydalidir, chunki u mehr-oqibat va hamjihatlikni rivojlantiradi.

Boshlang‘ich sinflarda inklyuziv ta‘limning ahamiyati

Boshlang'ich sinf o'quvchilari juda ta'sirchan bo'ladi. Shu sababli ular orasida bag'rikenglik va hurmatni shakllantirish osonroq.

Inklyuziv ta'lim orqali:

bolalarda insonparvarlik tuyg'usi rivojlanadi

jamiyatga moslashuv kuchayadi

ijtimoiy ko'nikmalar shakllanadi

O'qituvchining roli

Inklyuziv ta'limda o'qituvchi markaziy o'rinni egallaydi. U:

har bir o'quvchining individual xususiyatini hisobga olishi

mos metodlarni tanlashi

qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratishi

ota-onalar bilan hamkorlik qilishi kerak.

O'qituvchi sabrli, mehribon va tushunuvchan bo'lishi juda muhim.

Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan metodlar

Inklyuziv ta'limda quyidagi metodlar samarali:

differensial yondashuv

kichik guruhlarda ishlash

vizual materiallardan foydalanish

o'yin metodlari

individual topshiriqlar

Masalan, ba'zi o'quvchilarga oddiyroq topshiriq berilib, asta-sekin murakkablashtiriladi.

Inklyuziv ta'limni joriy etishda quyidagi muammolar uchraydi:

- ✓ o'qituvchilarning tayyorgarligi yetarli emas
- ✓ maxsus jihozlar yetishmasligi
- ✓ ota-onalarning noto'g'ri tushunchasi
- ✓ Ularni bartaraf etish uchun:
- ✓ malaka oshirish kurslarini tashkil etish
- ✓ maktablarni zarur vositalar bilan ta'minlash
- ✓ targ'ibot ishlarini olib borish zarur.

Inklyuziv ta'lim jamiyatda tenglik va adolatni ta'minlashga xizmat qiladi. Bu tizim orqali barcha bolalar o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniga ega bo'ladi.

Zamonaviy ta'lim tizimi jadal rivojlanayotgan davrda har bir bolaning sifatli bilim olishiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishi, ularning bilimga bo'lgan qiziqishi va ijtimoiy moslashuvi muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayonida har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olish dolzarb masala hisoblanadi.

Bugungi kunda inklyuziv ta'lim konsepsiyasi aynan shu vazifani amalga oshirishga xizmat qiladi. Bu yondashuv orqali barcha bolalarga teng imkoniyat yaratish, ularning jamiyatda o'z o'rnini topishiga ko'maklashish ko'zda tutiladi. Shuning uchun boshlang'ich sinflarda inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish pedagoglar oldidagi muhim vazifalardan biridir. Inklyuziv ta'lim ushbu maqsadlarni amalga oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. U orqali barcha bolalar bir xil sharoitda ta'lim olish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa jamiyatda bag'rikenglik va o'zaro hurmatni shakllantiradi.

Boshlang'ich sinflarda inklyuziv ta'limni joriy etish har bir o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda sifatli ta'lim berishga xizmat qiladi. Bu yondashuv

orqali bolalarda nafaqat bilim, balki insoniy fazilatlar — mehr, bag‘rikenglik va hamjihatlik ham shakllanadi.

Shu bois, inklyuziv ta’limni rivojlantirish, o‘qituvchilarning bu boradagi bilim va ko‘nikmalarini oshirish hamda zarur sharoitlarni yaratish ta’lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib qoladi. Umuman olganda, inklyuziv ta’lim zamonaviy ta’lim tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Boshlang‘ich sinflarda bu tizimni to‘g‘ri tashkil etish orqali har bir bolaning salohiyatini ro‘yobga chiqarish mumkin.

Kelajakda barkamol va bag‘rikeng jamiyatni shakllantirish uchun aynan shu bosqichda inklyuziv yondashuvni kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Bu esa nafaqat ta’lim sifatini oshiradi, balki jamiyat taraqqiyotiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi. Nogironligi bo‘lgan shaxslarni qo‘llab-quvvatlash to‘g‘risidagi hujjatlar – 2021.
3. UNESCO. Inclusive Education Guidelines – Paris, 2020.
4. Ainscow M. Developing Inclusive Education Systems – 2015.
5. Florian L. Inclusive Pedagogy – 2014.